የኢፌዴሪ ገንዘብ ሚኒስቴር

የ2015 በጀት ዓመት የዜጎች በጀት

አዲስ አበባ/ኢትዮጵያ

ማዉጫ

ገጽ

የሚንስትሩ መልዕክት ii

መግቢያ 1

ስለበጀት 1

የማክሮ-ኢኮኖሚ ወቅታዊ መረጃ...3

የ2015 በጀት ዓመት በጀት ምን ያህል ነዉ?..4

የመንግስት በጀት ምንጩ ከየት ነዉ?..5

የመንግስት በጀት ምን ላይ ይዉላል?..6

ከልማት ቅድመ-ፍላጎት አንጻር የወጪ አደራረግ...7

የማዕከላዊ መንግት የመደበኛና ካፒታል በጀት ድርሻ በአገልግሎት ሴክተር...............9

በበጀት ዓመቱ የክልሎች/ከተማ አስተዳደሮች የበጀት ድጎማና የዘላቂ ልማት ግቦች ማሳኪያ ድጋፍ...10

የበጀትና ፋይናንስ ቴክኒካል ቃላቶችና ሐረጎች ምግለጫ...................................12

የሚንስትሩ መልዕክት

የኢትዮጵያ መንግስት የተረጋጋ የማክሮ ኢኮኖሚ ሁኔታዎች ላይ በመመስረትና ስራ ላይ የዋሉ የድህነት ቅነሳ ፖሊሲዎችን በመከተል የኢኮኖሚ እድገቱን ለማፋጠን በቁርጠኝነት እየሰራ የሚገኝ ሲሆን፤ የሀገሪቱ ፊስካል ፖሊስም በትምህርት ላይ ከፍተኛ ኢንቨስት በማድረግ ድህነትን ለመቀነስ እና የህዝባችንን ደህንነት ለማሻሻል፤ የዜጎችን አቅም በመፍጠር መሠረታዊ የጤና እንክብካቤ አገልግሎቶችን በማሳደግ ፣ መሠረተ ልማቶችን በማስፋፋት፣ የስራ ምቹነትን ለመፍጠር ተቋማትን በመገንባት እና ባልተማከለ አስተዳደርን መልካም አስተዳደርን ለመጎልበት እየሰራ ይገኛል። ይኸዉ የተረጋጋ የማክሮ ኢኮኖሚ መረጋገጥ፣ የድህነት ተኮር ስራዎች ዉጤታማነትና የተደረጉ መዋቅራዊ ማሻሻያዎች ላለፉት አስርት ዓመታት ለተገኘው አስደናቂ እድገት ከፍተኛ አስተዋፅኦ አድርጓል።

የተመዘገበዉን የኢኮኖሚ ዕድገት ሳይዋዥቅ በቀጣይነት እዉን ለማድረግና በአሁኑ ጊዜም ሀገሪቱን የማክሮ አኮኖሚ በዘላቂነት ለማረጋገት የተወጠነዉን የሀገር በቀል ኢኮኖሚ ማሻሻያ አጀንዳዎችን (የማክሮ ኢኮኖሚ ፣ የመዋቅራዊና የዘርፍ ማሻሻያዎች) እውን ለማድረግ መንግስት በሁሉም ደረጃ በሚከናወኑ ተግባራት ላይ የዜጎች ተሳትፎንና ግልጽነትን በመተግበር የተያቂነት ስርዓቱ እንዲሰፍን በቁርጠኝነት እየሰራ ይገኛል። ለዚህም ማረጋገጫ የመንግስት የፋይናንስ አስተዳደር ሪፎርም አንድ አካል የሆነዉን የፋይናንስ ግልፅነትና ተጠያቂነት ስርዓት ትግበራ ላለፉት ዓመታት በሁሉም መንግስታዊ ተቋማት ውስጥ ተፈጻሚ በማድረግ ማህበረሰቡ የታቀደውን ወጪና አፈጻጸሙን በቀላሉ በመከታተልና በተመዘጋቡ ውጤቶች ላይም የተጠያቂነት ስርዓቱ ገብር እንዲሆን በመታገሉ መልካም ዉጤት ሊመዘገብ ችሏል።

ይህንኑ የግልጽነትና ሁለንተናዊ የዜጎች ተሳትፎን በመጠናከር በመንግስት በጀት አፈጻጸም ላይ የተጠያቂነት ስርዓቱ ተፈጻሚነት ተጠናክሮ እንዲቀጥል የገንዘብ ሚኒስቴር ለ2015 በጀት ዓመት የጸደቀዉ በጀት መሰረት በማድረግ ሁሉም የሀገሪቱ ዜጋ በቀላሉ ተረድቶት በትግበሩ ሂደቱ ላይ በሙሉ አቅሙ ተሳታፊና ተጠቃሚ መሆን የሚያስችል የዜጎች በጀት መረጃ ሰነድ ለሁለተኛ ጊዜ አዘጋጅቶ አሰራጭቷል። በጀቱም የ10 (አስር) ዓመት ብሔራዊው የልማት ዕቅድ እንዲሁም ሀገር በቀል የኢኮኖሚ ማሻሻያ አጀንዳዎችን በመተግበርና መነቆዎችን ለዜጎች ሥራ ዕድል ፈጠራ፣ ለድህነት ቅነሳና አጠቃላይ አካታች ዕድገትን ለማምጣት ታሳቢ ያደረገ ነዉ።

ስለሆነም ማህበረሰቡ ይህን የዜጎች በጀት መረጃ በቀላሉ ተረድቶና ተጠቅሞ በመንግስት የልማት ስራዎች ላይ ተሳትፎዉን በማጠናከር የተጠያቂነት ስርዓት ማስፈን እንዲቻል ሚናዉን እንድወጣ ጥሪዬን ማስተላለፍ እወዳለሁ።

አህመድ ሺዴ

የገንዘብ ሚኒስቴር ሚኒስትር

1. መግቢያ

ሀገራዊ የበጀት ስርዓቱ መንግስት በፋይናንስ የጊዜ ሰሌዳ መሰረት በእያንዳንዱ የበጀት ዓመት የሚከናወኑ ተግባራትንና የማስፈጸሚያ ሀብትን አመጣጥኖ የሚያቅድበት ነዉ፡፡ በዚህም የመንግስት በጀት የሚያመለክተዉ መንግስት በበጀት ዓመቱ የሚሰበስበዉን ቀረጥና ሌሎች ገቢዎች፣ ለዜጎች የሚቀርቡ አገልግሎቶችንና የፋይናንስ ጉድለቶችን ማሟላት የሚያስችል የብድር ዕዳ በመወሰን የኢኮኖሚ ዕድገቱን ማፍጠንን፣ ተጨማሪ የስራ ዕድሎችን የሚፈጥርበት፣ የመሰረተ ልማቱን የሚያስፋፋበትና ድህነትንና ኢፍትሓዊነትን የሚያጠፋበት ሂደት ሲሆን፤ እነዚህን ዉሳኔዎች ተፈጻሚ ለማድረግ በበጀት ዓመቱ ጥቅም ላይ እንዲዉል የተፈቀደዉን በጀት ለሁሉም ሊገባ በሚችል መልኩ የዜጎች በጀት መረጃ ሰነድን በማዘጋጀናት ተደራሽ በማድረግ የዜጎችን ሁለንተናዊ ተሳትፎ እንዲረጋገጥ አድርጓል፡፡

የዜጎች በጀት መረጃ ምን ማለት ነዉ?

ይህ በገንዘብ ሚንስቴር ተዘጋጅቶ ለዜጎች የሚቀርበዉ የዜጎች በጀት መረጃ መሰረታዊ ጥቅል የመንግስት በጀት መረጃ ለሁሉም ዜጋ ሊገባ በሚችል መልኩ ተዘጋጅቶ፤ በእያንዳንዱ የመንግስት በጀት ሂደት ሃላፊነት የተሰጠዉ አካልና የስራ ድርሻ ምን እንደሆነና ዜጎችም በዚህ የበጀት ሂደት እንዴትና መቼ መሳተፍ እንዳለባቸዉ በማመልከት በ2015 በጀት ዓመት የዜጎችን ቅድመ-ፍላጎቶች እና የመንግስት የተኩረት አቅጣጫ መሰረት የተመደባዉን በጀትና በበጀቱ የሚከናወኑ አንኳር ጉዳዮችን ለሀገሪቱ ዜጎች የሚያስረዳ ነዉ፡፡

በጀት ስንል ምን ማለታችን ነዉ?

የመንግስት በጀት በአንድ የበጀት ዓመት ስለ መንግስት ገቢና ወጪ የሚተነበይበት ሰነድ ሆኖ ሁሉም የመንግስት ባለበጀት መስሪያ ቤቶች ከተሰጣቸዉ ተግበርና ሃላፊነት አንጻር ሊያሳኩ ያስቀመጡትን ዓለማ እንዴትና በምን ያህል ሀብት እንደሚያከናዉኑ የሚያሳይ ሰነድ ነዉ፡፡ የበጀት ሰነዱም በሀገሪቱ ህግ-አዉጭ አካል ከጸደቀ በኋላ ስራ ላይ የሚዉል ህጋዊ ሰነድ ይሆናል፡፡

የኢትዮጵ መንግስት የበጀት ሂደት ከማዕከላዊ መንግስት እስከ ታችኛዉ አስተዳደራዊ የስልጣንን እርከን ድረስ በተመሳሳይ አራት ደረጃዎች ያሉት ሲሆን፤ እነዚህ የበጀት ሂደቶች የገንዘብ ሚ/ር በሚያወጣ የፋይናንስ የጊዜ ሰሌዳ መሰረት በሁሉም ባለበጀት መ/ቤቶች ተግባራዊ የሚደረጉ ናቸዉ፡፡

አራቱ የመንግስት በጀት ሂደቶች:-

1. የበጀት ዝግጅት

- የማክሮ-ኢኮኖሚና የፊሲካል ማእቀፍ ዝግጅት፤
  ፈጻሚ አካል:- ገንዘብ ሚኒስቴር **ጊዜ**:- እስከ ህዳር 01 የሚጠናቀቅ
- በተዘጋጀዉ የማክሮ-ኢኮኖሚና የፊሲካል ማእቀፍ መነሻነት አመታዊ የፊሲካል እቅድ ማዘጋጀት፤
  ፈጻሚ አካል:- ገንዘብ ሚኒስቴር **ጊዜ**:- እስከ ጥር 17 የሚጠናቀቅ
- መንግስታዊ የኢንቨስትመንት ፕሮግራም ማዘጋጀት፤ አመታዊ ለክልል መንግስታት የሚሰጠዉን ድጎማ በጀት ግምት ማዘጋት እና የበጀት ጥሪ ለባለበጀት መ/ቤቶች ማድረግ፤
  ፈጻሚ አካል:- ገንዘብ ሚኒስቴር **ጊዜ**:- እስከ የካቲት 01 የሚጠናቀቅ
- ባለበጀት መ/ቤቶች የበጀት ጥያቄ ያቀርባሉ፤
  ፈጻሚ አካል:- ባለበጀት መ/ቤቶች **ጊዜ**:- እስከ መጋቢት 15 የሚጠናቀቅ
- በጀት ሰሚ ጉባኤ ማድረግ፤ **ፈጻሚ አካል**:- ገንዘብ ሚ/ር እና ባለበጀት መ/ቤቶች **ጊዜ**:- እስከ ግንቦት 17 የሚጠናቀቅ
- ተደግፎ የቀረበዉን አመታዊ በጀት ላይ መወሰን፤
  ፈጻሚ አካል:- የመንግስት አስፈጻሚ አካላት (የሚኒስትሮች ምክር ቤት/ካብኔ) **ጊዜ**:- እስከ ሰኔ 23 የሚጠናቀቅ

2. በጀትን ማጽደቅ

- የቀረበዉን ረቂቅ በጀት ማጽደቅና መመደብ፤
  ፈጻሚ አካል:- ህግ አዉጭ አካላት (የህዝብ ተወካዮች ም/ቤት)፤
  ጊዜ:- እስከ ሰኔ 30 የሚጠናቀቅ

3. የጸደቀን በጀት ስራ ላይ ማዋል

- በጀትን መተግበር/ ስራ ላይ ማዋል፤
  ፈጻሚ አካል:- በጀት የተመደበላቸዉ ባለ በጀት መ/ቤቶች
  ጊዜ:- ከሃምሌ 1 እስከ ሰኔ 30

4.የበጀት ቁጥጥር

- የአፈጻጸም ክትትልና ግምገማ፤
- የባለበጀት መ/ቤቶችን ሂሳብ መመርመር፤
- የአፈጻጸም ግድፈቶችንና ስህተቶችን መለየት፤
  ፈጻሚ አካል:- ገንዘብ ሚ/ር፣ ባለበጀት መ/ቤቶች፣ የፌዴራሉ ኦዲት መ/ቤትና የህዝብ ተወካዮች ም/ቤት፤
  ጊዜ:- ከሃምሌ 1 እስከ ሰኔ 30

በመንግስት በጀት ሂደት ዜጎች እንዴት ይሳተፋሉ?

በበጀት ዝግጅት ወቅት

ቅድመ-በጀት መግለጫ:-

- የቅድመ በጀት መግለጫ- ህዝቡ የመንግሰትን የወጪና የገቢ እቅድ እንዲያዉቅ በማድረግ የበጀት አመቱ በጀት ከመጽደቁ በፊት ለበጀት አፈጻጸም ዉጤታማነት ግብአት ሊሆኑ የሚችሉ ሀሳቦችን ከህዘቡ እንዲያገኝ እድል ይሰጣል፤
- የህዝብ ተወካዮች ምክር ቤት በአስፈጻሚ አካላት የቀረበለትን በጀት ከማጽደቁ በፊት የሲቪክ ማህበራት፤ ግለሰቦች፤ ተቋማትና ሌሎች የሚመለከታቸዉ አካላት በቀረበዉ ረቂቅ በጀት ላይ ሀሳብና አስተያየት እዲያቀርቡ በሚደረግ ሂደት ዜጎች መሳተፍ ይችላሉ፤

በጀት ሲጸድቅ

በሕዝብ ተወካዮቹ አማካኝነት:-

የህግ አዉጪዉ/የህዝብ ተመራጮች አስፈጻሚዉን አካል በእቅድ ያቀረበዉን የወጪ አደራረግና የገቢ አሰባሰብ በመመርመርና በመወያየት ማስተካከያ እንዲደረግበት በማድረግ ያጸድቃል፤

በጀት ስራ ላይ ስዉል

1. **በሕዝብ ተወካዮቹ አማካኝነት:-**

የሕዝብ ተወካዮች በአመቱ አጋማሽ ላይ ቀደም ብሎ የጸደቀዉን በጀት አፈጻጸም ይፈትሻሉ እንደአስፈላጊነቱ ማስተካከያ እንዲደረግ ያደርጋሉ፤

1. **በመንግስት ተቋማት የህዝብ ተሳትፎ መድረኮች:-**

የመንግስት ባለበጀት መ/ቤቶች ከህብረተሰቡና ከሚመለከታቸዉ ባለድርሻ አካላት ጋር በተቋማቸዉ የሩብ አመትና አመታዊ የበጀትና እቅድ ዝግጅትና አፈጻጸም ግምገማ በሚደረግበት ወቅት ዜጎች መሳተፍ ይችላሉ፤

2. **ሁለንተናዊ የዜጎች ተሳትፎ ስልቶች:-**
   - **የዜጎች ቅድመ በጀት ዉይይት ስልት:-** ዜጎች በወረዳዎች ቀጥተኛ ተሳትፎ በማድረግ በበጀት ቅድሚያ ሊሰጣቸዉ የሚገባቸዉን ፍላጎቶችን ይለያሉ፤
   - **የማህበራዊ ተጠያቂነት ስልቶች:-** የማህበረሰቡን አቅም በማሳደግ የመሰረታዊ አገልግሎት አሰጣጥን ...

በጀት ስገመገም

3. **በሕዝብ ተወካዮቹ አማካኝነት:-**

የህግ አዉጪዉ/የህዝብ ተመራጮች አስፈጻሚዉን አካል በእቅድ ያቀረበዉን የወጪና የገቢ አሰባሰብ እንዲሁም እቅዱን ለማስፈጸም በሰጠዉ ዉሳኔና የተገኘዉን ዉጤት መነሻ በማድረግ በጥልቀት ሊመረምርና ሃላፊነቱን ባልተወጣ ጊዜ ተጠያቂ ያደርጋል።

ዜጎችም በተከናወኑ የልማት ስራዎች ላይ ግድፈቶች/ችግሮች ካሉ በማንኛዉም ጊዜና ቦታ ለሚመለከታቸዉ ህግ አስፈጻሚ አካላት፣ ኦዲት ተቋማትና ፀረ-ሙስና ተቋማት የመጠቆም ኃላፊነት አለባቸዉ፤

2. የማክሮ-ኢኮኖሚ ወቅታዊ መረጃ፤

በ2014 በጀት ዓመት አጠቃላይ የምጣኔ ሀብት አፈጻጸም

	የኢኮኖሚ ዕድጋት፦ በ2014 በጀት ዓመት የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ በ8.5 በመቶ እንደሚያድግ የታቀደ ቢሆንም በኮቪድ-19 ወረርሽኝና በሀገርቱ አንዳንድ አካባቢዎች በነበሩ ያለመረጋጋቶች ምክንያት ከታቀደዉ በታች ሊሆን ይችላል፡፡
	የሸቀጦች ወጪ ንግድ፦ በ2014 በጀት ዓመት የዘጠኝ ወራት የሸቀጦች ወጪንግድ አፈጻጸም 2,422.9 የአሜሪካን ዶላር ሲሆን፤ ከቀደመዉ በጀት ዓመት በ16 በመቶ ብልጫ አለዉ፡፡
	የዋጋ ንረት፦ በዋጋ የናሙና ጥናት መሰረት በመጋቢት ወር 2014 ዓ.ም የተመዘገበው የ12 ወራት አማካይ አገራዊ የዋጋ ንረት መጠን 30.2 በመቶ ሲሆን፤ ለዚህ ንረት ምንጩ በዋናነት ምግብና ምግብ ነክ ያልሆኑ ሸቀጦች ናቸዉ፡፡

3. የ2015 በጀት ዓመት በጀት ምን ያህል ነዉ?

የ2015 በጀት ዓመት የመንግስት በጀት በሚከተሉት ዋና ዋና የማክሮ-ኢኮኖሚ እና የፊስካል ፖሊሲ ሁናቴዎች ላይ ተመሰረተ ነዉ፡-

የማክሮ-ኢኮኖሚ ሁኔታ

- ሰላም ከማስከበር፣ የኮቪድ-19 ወረርሽን እንዲሁም ከተከሰቱ የተፈጥሮ አደጋዎች አንጻር የኢኮኖሚ ዕድገቱ 8.7 በመቶ በታች እንደሚሆን የገመታል፤
- በአሁኑ ወቅት የዋጋ ንረቱ በሁለት አሀዝ የሚለካ መሆኑ ለማክሮ-ኢኮኖሚው መረጋጋት ትልቅ ፈተና ሆኖ እንደቀጠለ ነው። አሁን ካለው ነባራዊ ሁኔታ አንጻር የዋጋ ንረቱን በያዘነው በጀት ዓመት ወደ ነጠላ አሃዝ ማውረድ አዳጋች እንደሚሆን ታሳቢ ተደርጓል።
- የገቢ ዕቃዎች ዋጋ በ2014 በጀት ዓመት የ18 በመቶ ዕድገት እንደሚኖረው ታሳቢ የተደረገ ሲሆን፣ በ2015 በጀት ዓመት የ10.2 በመቶ አማካይ ዕድገት እንደሚመዘገብ ትንበያው ያሳያል። ይህም ከጉምሩክ ቀረጥና ታክስ ለሚሰበሰበው የመንግስት ገቢ ግምት መሰረት ነው።
- ኢኮኖሚው ጦርነቱ ካደረሰው ጫና አንጻር ለማገገም የተወሰኑ ዓመታትን የሚጠይቅ በመሆኑ ቀድሞ በታቀደው ልክ የልማት ዕቅዶችን ለማስፈጸም ተግዳሮት መሆኑ አይቀርም። ስለሆነም የተከሰተውን የፊስካል ሚዛን መዛባት በመካከለኛ ዘመን ጊዜ ውስጥ የተመጣጠነ ለማድረግ የዕዳ ክፍያ ላይ ትኩረት ማድረግ የግድ ስለሆነና ይህንኑ ተግባራዊ ለማድረግ ካለው የፋይናንስ ፍላጎት አንጻር የልማት ሥራዎች በተወሰነ ደረጃ መጓተት የሚያጋጥም በመሆኑ በኢኮኖሚ ዕድገቱ ላይ ኡለታዊ ተጽእኖ የማሳደር ስጋት መኖሩን ግምት መውሰድ አስፈላጊ ነው።

የፊስካል ፖሊሲ ሁኔታ

- ከ2012 በጀት ዓመት አጋማሽ ጀምሮ በሀገራችን የተከሰተው የኮቪድ-19 ወረርሽኝ፣ በአንዳንድ የሀገሪቱ ክፍል ተከስቶ የነበረው የአንበጣ መንጋ፣ ድርቅ እና የጎርፍ አደጋ፣ እንዲሁም በሰሜኑ የሀገራችን ክፍል የተከሰተው የህግ ማስከበር ጦርነትና ተያያዥ አለመረጋጋቶች በኢኮኖሚው ላይ ተደራራቢ ጫናዎችን ፈጥረዋል። ነገር ግን ባለፉት ዓመታት ተግባራዊ የተደረጉ መጠነ ሰፊ

ማሻሻያዎች ኢኮኖሚው ይህ የደረሰበት ጫና ያስከተሉትን ተጽእኖዎች መቋቋም መቻሉን ግን መገንዘብ ያስፈልጋል።

- የተከሰተዉ ጫናም የበለጠ እየታየ ያለው ደግሞ በመንግስት የፊስካል አቅም ላይ ሲሆን፤ በተለይም ከመንግስት ገቢ አንጻር የታክስ ገቢ አሰባሰብ የተጠበቀውን ያህል አፈጻጸም እንዳያሳይ ከማድረጉም በተጨማሪ የልማት አጋሮች የሚሰጡትን የልማት ድጋፍ በከፍተኛ ደረጃ መቀነሳቸዉና በተለይም በበጀት ድጋፍ መልክ የሚሰጡትን ድጋፍ ሙሉ ለሙሉ አቁመዋል።
- በመሆኑም የቀጣይ የ2015-2019 የማክሮ ኢኮኖሚና ፊሲካል ማዕቀፍ ዋና ዓላማ ይህ የፊሲካል መዛባት የሚያስከትለውን ስጋት ለመከላከል የፊሲካል ጤናማነትን ማረጋገጥ (Fiscal consolidation) ይሆናል። ከዚህ አንጻር በተለይም የወጪ ትኩረት በዕዳ ክፍያ፣ በሰብዓዊ ዕርዳታ፣ በመልሶ ግንባታና የመከላከያን አቅም በማጠናከር ላይ ይሆናል። እነዚህ ወጪዎች ሊቀሩ የማይችሉ ከመሆናቸው አንጻር እና የሚኖረው የመንግስት ገቢ ውስን ከመሆኑ ጋር ተያይዞ የመደበኛ በጀቱ በቁጠባ የሚመራ እንዲሆን፣ እና የተጀመሩ የካፒታል ፕሮጀክቶችን በማጠናቀቅ ላይ ትኩረት የሚደረግ ይሆናል።

የመንግስት በጀት ምንጩ ከየት ነዉ?

የኢትዮጵያ መንግስት በ2015 በጀት ዓመት ሊፈጽማቸዉ ያቀዳቸዉን ተግባራት ለማከናወን የሚያስችል ብር **786.61** ቢሊዮን የበጀተ ሲሆን፤ ይህም በ2014 በጀት ዓመት ከተበጀተዉ ብር **674.67** ቢሊዮን የብር **111.94** ቢሊዮን (16.6 በመቶ) ብልጫ ያለዉ ሲሆን፤ የተመደበዉ አጠቃላይ አገራዊ በጀቱ ከሚከተሉት የበጀት ምንጮች የሚገኝ ይሆናል፡-

የ2015 በጀት ዓመት የገቢ በጀት ምንጭ (በቢሊዮን ብር)

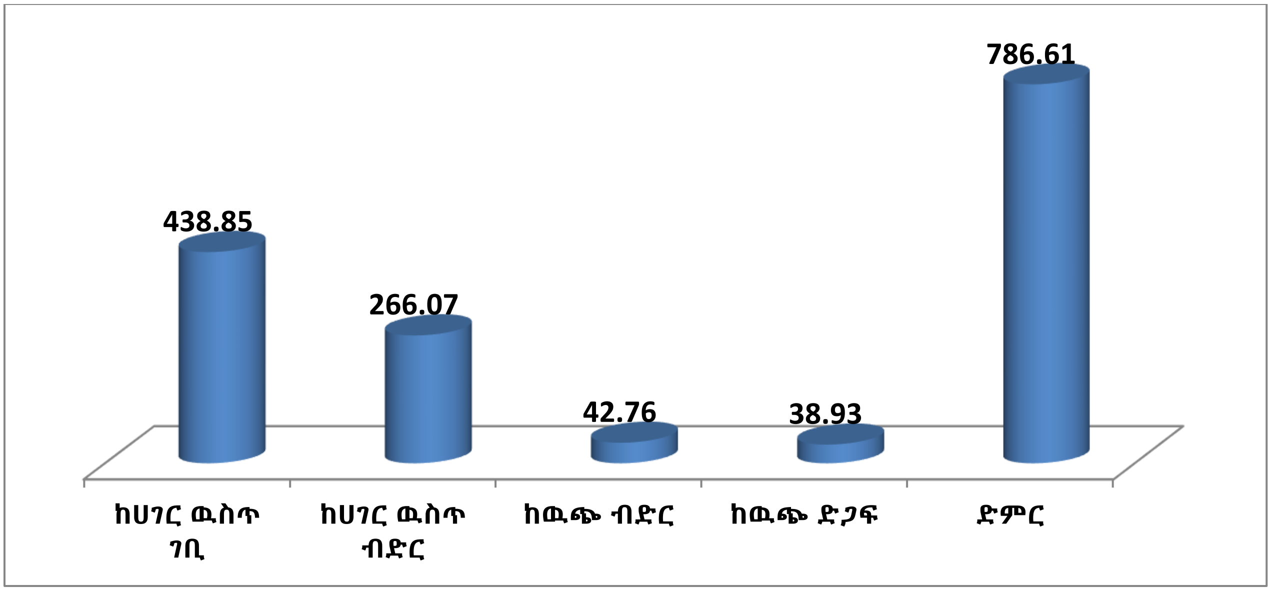

መንግስት ከተለያዩ ምንጮች የሰበሰበዉን ገቢ በምን ላይ ያዉላል?

በመንግስት የወጪ አደራረግ የትኩረት አቅጣጫዎች

በበጀት ዓመቱ በመንግስት ወጪ አደራረግ በቅድሚያ ትኩረት የተደረጉ ተግባራት፡-

ሀ. መደበኛ ወጪ

በመደበኛ ወጪ የዕዳ ክምችት ማቅለል፣ የሀገር ደህንነት መጠበቅ፣ በተፈጥሮ አደጋና በጦርነት ለተጎዱ ዜጎች ድጋፍ እንዲሁም ለመዳበሪያና ስንዴ ግዥ ትኩረት የተደረጉ ተግባራት ናቸዉ፡፡

ለ. የካፒታል በጀት

በ2015 በጀት ዓመት በካፒታል በጀት Tk#rT tdrgý በግጭቱ ምክንያት የወደሙ መሠረተ ልማቶችና አገልግሎቶች ወደ ቀድሞው ይዞታቸው ለመመለስ ለመልሶ ማቋቋም፤ ለነባርና አዳዲስ ፕሮጀክቶች ታሳቢ በማድረግ በአስር ዓመቱ መሪ የልማት ዕቅድ መሰረት የዘላቂ ልማትን፣ የማህበራዊና የኢኮኖሚ ትራንስፎርሜሽን፣ የኢንዱስትሪ ልማትና የኤክስፖርት ማስፋፋት፣ የግብርና ምርታማነት፣ የመስኖ ልማት እና የስራ ዕድል ፈጠራ ግቦችን ለማሳካት ነዉ።

የመንግስት ወጪ አደራረግ በዋና ዋና የወጪ ዓይነቶች (በቢሊዮን ብር)

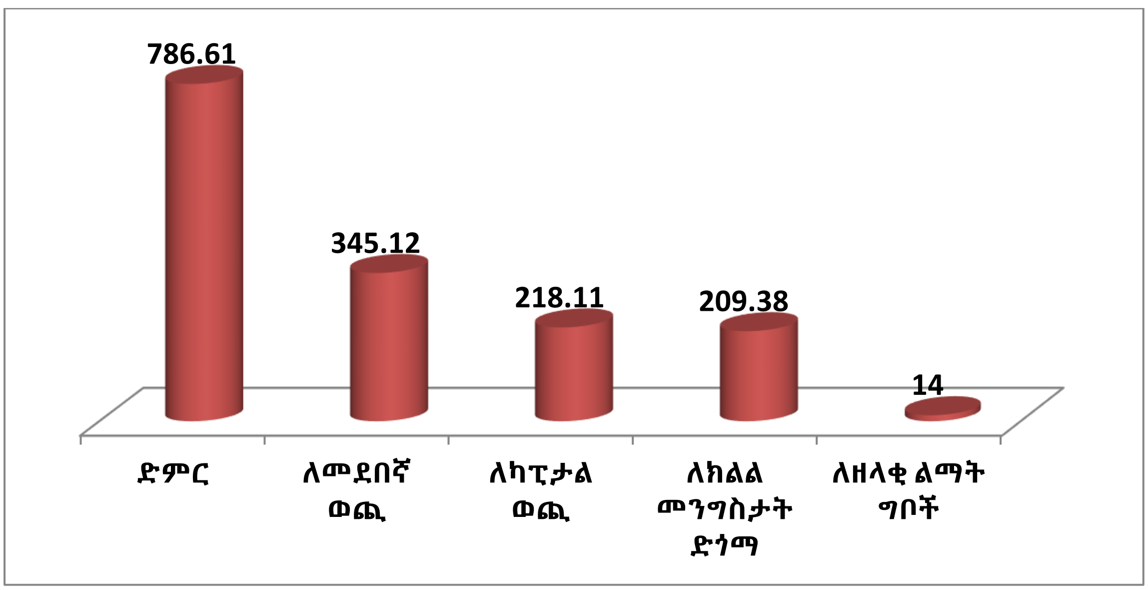

በበጀት አመቱ ጠቅላላ የመንግስት የበጀት ጉድለት ብር 308.83 ቢሊዮን ሲሆን፤ ከአጠቃላዩ አገራዊ የኢኮኖሚ ምርት ዕድገት **የ**3.4 በመቶ ድርሻ ይኖረዋል። የበጀት ጉድለቱ ከአገር ዉስጥና ከዉጪ አገር ብድር የሚሸፈን ይሆናል።

የካፒታል ወጪ አደራረግ ቅድሚያ ከተሰጣቸዉ የልማት ስራዎች አንጻር

በ2015 በጀት ዓመት በካፒታል በጀት ዘላቂ ልማትን በማምጣት የኢኮኖሚ ሽግግርን በማረጋገጥ ድህነትን የሚያጠፉ ፕሮጀክቶች ላይ ትኩረት የተደረገ ነዉ። ስለሆነም የሚከተሉት የአገልግሎት ሴክተሮች በካፒታል በጀት አመዳደቡ ቅድሚያ ተሰጥቷቸዋል።

	ቅድሚያ የተሰጣቸዉ የልማት (የኢንቨስትመንት) ስራዎች	**የበጀት መጠን (በቢሊዮን ብር)**
	የመንገዶች ግንባታና ማሻሻያ ስራዎች፤	65.4
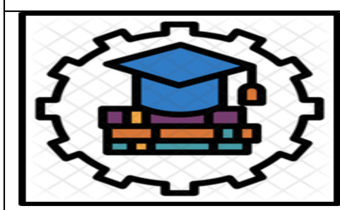	የከፍተኛ ትምህርት፣ የቴክኒክና ሙያ ትምህርት እና አጠቃላይ የትምህርት ጥራት ማሻሻያ ጨምሮ የትምህርት ሴክተርን ማበልጸግ፤	29.3
	የመስኖ ልማትን ለማስፋፋትና ለማሻሻል እንዲሁም በቆላማ አካባቢዎች የቴክኖሎጂ ስርፀት በማድረግ የአካባቢውን ህብረተሰቡ ኑሮ ለማሻሻል፤	14.2
	በዘላቂ ልማት ግቦች ማስፈጸሚያ ድጋፍ የመካከለኛና የትናንሽ መስኖዎች ግንባታ በቀጥታ በክልሎች በኩል ለመተግበር፤	6.0
	በግጭቱ ምክንያት የወደሙ ንብረቶች እና አገልግሎት መስጫ ተቋማት ወደ ነበሩበት እንዲመለሱ ለማድረግ ለመልሶ ማቋቋም ፕሮጀክት፤	20.0

	ለመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ስራ በድርቅ የተጠቁ አካባቢዎችን ጭምሮ፤	7.67
	የግብርናውን ዘርፍ በመስኖ ልማት ለመደገፍ በአነስተኛ ይዞታ ባላቸው አርሶ አደሮች ለሚካሄድ የተቀናጀ አነስተኛ የመስኖ ልማት ኘሮጀክት፤	0.5
	በገጠር የስራ ዕድልና የMGB êSTÂ XNÄ!h#M ለከተማ ምግብ ዋስትናና ልማታዊ ሴፍቲኔትና ለሥራ ዕድል ፈጠራ፤	19.1
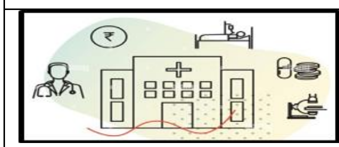	ለጤና ሴክተር ማበልጸጊያ፤	13.8
	የከተሞችን ልማት ከማፋጠንና አቅም ከመገንባት አንፃር በተለያዩ ከተሞች ለሚሰሩ መሰረተ ልማቶች፤	12.79
	የመንግስት አገልግሎቶችን በተመቻቸ በታ ለመስጠትና የቢሮ ኪራይ ለመቀነስ እንዲቻል ለመንግሥት ቢሮዎች ግንባታ ፕሮጀክት፤	1.78

<u>የመደበኛና የካፒታል ወጪ ድርሻ በፌዴራል (የማዕከለዊ) መንግስት ሴክተር ተቋማት፤</u>

በቢሊዮን ብር

	ዋና ዋና ወጪዎች	መጠን	ድርሻ በመቶኛ (%)
	የዕዳ ክፍያ	125.96	22.36
	መከላከያ	84.00	14.91
	መንገድ	66.23	11.76
	ትምህርት	64.67	11.48
	ውሀ ሀብትና ኢነርጂ	24.74	4.39
	ጤና	19.33	3.43
	የከተማ ልማት	18.51	3.29
	የግብርና	18.47	3.28
	ፍትህና ደህንነት	17.00	3.02
	አደጋ መከላከል	13.06	2.32
	ትራንስፖርት እና መገናኛ	8.01	1.42
	ባህልና ስፖርት	3.61	0.64
	ንግድና ኢንዱስትሪ	3.54	0.63
	ሌሎች	96.10	17.06
	ድምር	**563.23**	**100.00**

በ2015 በጀት ዓመት ከማዕከላዊ መንግስት ለክልል መንግስታት የድጎማ በጀትና የዘላቂ ልማት ግቦች ድጋፍ (በቢሊዮን ብር)

ክልል መንግስታት	የ2014 በጀት ዓመት ድጎማ	የ2015 በጀት ዓመት ድጎማ	ልዩነት	ለዘላቂ ልማት ግቦች ድጋፍ
ተግራይ	12,096,886,682	12,427,896,330	331,009,648	844,200,000
አፋር	6,058,473,927	6,224,253,220	165,779,293	422,800,000
አማራ	43,332,131,397	44,517,837,600	1,185,706,203	3,024,000,000
ኦሮሚያ	69,130,798,517	71,022,439,060	1,891,640,543	4,824,400,000
ሶማሊ	20,021,049,600	20,568,889,780	547,840,180	1,397,200,000
ቤኒሻንጉል ጉሙዝ	3,671,194,466	3,771,650,130	100,455,664	256,200,000
ደ/ብ/ብ/ህዝቦች	32,274,413,423	26,591,356,338	5,683,057,085	1,806,293,070
ጋምቤላ	2,668,135,868	2,741,144,630	73,008,762	186,200,000
ሀረሪ	1,524,649,067	1,566,368,360	41,719,293	106,400,000
አዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር	3,340,410,476	3,279,614,780	-60,795,696	0
ድሬደዋ ከተማ አስተዳደር	1,765,383,131	1,813,689,680	48,306,549	123,200,000
ሲዳማ	8,068,603,355	8,455,173,967	386,570,612	574,341,600
ደቡብ ምዕ/ኢት/ህዝቦች	0	6,400,400,905	6,400,400,905	434,765,330
ድምር	203,952,129,909	209,380,714,780	5,428,584,871	14,000,000,000

የበጀትና ፋይናንስ ቃላቶችና ሐረጎች መግለጫ፤

1) **<u>የአስተዳደር ስልጣን:-</u>** በመንግስት አስተዳደር ከፌዴራል እስከ ወረዳ ድረስ ያለው የስልጣን ተዋረድ ማለት ነዉ፡፡

2) **<u>የበጀት ጥሪ፡-</u>** በገንዘብ ሚኒስቴር የተዘጋጀና ባለበጀት መ/ቤቶችም በተቀመጠዉ የበጀት ማዘጋጃ መመሪያ መሰረት ለመ/ቤታቸዉ እቅድ ማስፈፀሚያ የሚያስፈልጋቸዉን በጀት አዘጋጅተዉ እንዲቀርቡ ማሳሰብ፡፡

3) **<u>የበጀት ጉድለት፡-</u>** በበጀት ዓመቱ በወጪና ገቢ በጀት መካከል ያለ ልዩነት ሲሆን፤ መጠኑም ከጥቅል የሀገር ውስጥ ምርት አንጻር በመቶኛ የመቀመጥ ነዉ፡፡

4) **<u>የበጀት ጥያቄ፡-</u>** የመንግስት ተቋማት ከገንዘብ ሚኒስቴር በተላለፋቸዉ የበጀት ጥሪ መሰረት ያስፈልገኛል ያለዉን የበጀት አመቱን የወጪ አይነት በዝርዝር ለገንዘብ ሚኒስቴር የሚያቀርበዉ ጥያቄ ነዉ፡፡

5) **<u>የበጀት ድጎማ፡-</u>** የፌዴራሉ መንግስት ለክልል መንግስታት የሚሰጠውን የበጀት ድጋፍ ነው።

6) **<u>የካፒታል ወጪ፡-</u>** በተቋማት የመንግሰትን አገልግሎት ለመስጠትና ለማሻሻል ቋሚ ሀብት ለማፍራት ወይንም ለማሻሻል የሚዉል ወጪ ነዉ፡፡

7) **<u>የዜጎች በጀት፡-</u>** መሠረታዊ የበጀት መረጃዎች ዜጎች ሊረዱት በሚችሉ ቀላል እና ግልፅ በሆነ ቋንቋ ተዘጋጅቶ ለሁሉም ተደራሽ የሚደረግ የበጀት መረጃ ሰነድ ነው።

8) **<u>የሀገር ውስጥ በጀት ምንጭ:-</u>** መንግስት የበጀት ዓመቱን ወጪ ለመሸፈን ከሀገር ዉስጥ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ከታክስና ታክስ ካልሆኑ ገቢዎች የሚሰበስበዉ እንዲሁም ከሀገር ዉስጥ የሚያገኘዉን ብድር የሚያመለክት ነዉ፡፡

9) **<u>የኢኮኖሚ መረጋጋት፡-</u>** የማክሮ ኢኮኖሚው ከመጠን በላይ አለመለዋወጥና በተከታታይነት የማያቋርጥ የዕድገት መጠን፣ ዝቅተኛ እና የተረጋጋ የዋጋ ግሽበት ያለው ኢኮኖሚ ማለት ነዉ።

10) **<u>የውጭ እርዳታ፡-</u>** በመንግስት አቅም ሊሸፈኑ የማይችሉትን መሰረታዊ አገልግሎቶችን ለመደገፍና ለማገዝ ከሚፈልጉ የዉጭ መንግስታትና እርዳታ ድርጅቶች የሚገኝ ሀብትን ያጠቃልላል፡፡

11) **የኢትዮጵያ በጀት ዓመት፡-** በኢትዮጲያ ዘመን አቆጣጠር መሰረት ከሐምሌ 1 እስከ ሰኔ 30 ድረስ ያለዉ አመታዊ የበጀት ትግበራ ጊዜ ማለት ነው።

12) **የውጭ ብድር፡-** መንግስት የወጪ ግዴታዉን ለመወጣት የሚያስፈልገዉን ሀብት ከሀገር ዉስጥ ከሚገኝ የበጀት ምንጭ መሸፈን በማይችልበት ሁኔታ የበጀት ጉድለቱን ለማሟላት ከዉጭ አበዳሪዎች የሚገኘዉን ሀብት ነዉ።

13) **የፊስካል ፖሊሲ፡-** መንግስት ኢኮኖሚውን ለመቆጣጠር የመንግስት ገቢ አሰባሰብና ወጪ አደረራረግ የሚመራበት ስርዓት ነው።

14) **የፋይናንስ ሀብት/ገቢ፡-** መንግስት ለሚሰጠው አገልግሎት የሚዉሉ ወጪዎችን ለመሸፈን ከታክስ፣ ታክስ ካልሆኑና ከሌሎች የገቢ ምንጮች የሚገኘዉ ገንዘብ ማለት ነው።

15) **የመካከለኛ ጊዜ የወጪ ማዕቀፍ፡-** የኢትዮጵያ መንግስት የሦስት ዓመት የወጪ ዕቅዶችን ያወጣል፡ በጀቶች የመንግስትን ማህበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ቅድሚያ የሚሰጣቸውን የሚያንፀባርቁ እና ለመንግስት መልሶ ግንባታ እና ልማት ግዴታዎች ተግባራዊ እንዲሆኑ ለማድረግ ያለመ ነው።

16) **ጥቅል የሀገር ውስጥ ምርት፡-** በአንድ የተወሰነ ጊዜ ውስጥ በአንድ ሀገር ውስጥ የተደረጉ ከሁሉም ከተጠናቀቁ ምርትና አገልግሎቶች የተገኘ የገንዘብ ዋጋ ነው።

17) **የዋጋ ግሽበት/ንረት መጠን፡-** አሁን ያለዉን የሸቀጦትና አገልግሎቶች ዋጋ ከዚህ በፊት ከነበረው ዋጋ ጋር በማነጻጸር የዋጋ ለውጡን በመቶኛ መስቀመጥ ነዉ።

18) **ማክሮ ኢኮኖሚ፡-** የአጠቃላይ ወይም ጥቅል ሀገራዊ ኢኮኖሚዉ አወቃቀር፣ አፈፃፀም፣ ባህሪንና የውሳኔ አሰጣጡን የሚያመለክት ነው።

19) **የማክሮ ኢኮኖሚና ፊስካል ማዕቀፍ፡-** አመታዊ የፊዝካል ዕቅዶችና ግቦች የፖሊሲ ትግበራ አማራጮች የሚወሰኑበት እንዲሁም ተግባራዊ ሊሆን የሚችል የበጀት ዓመቱ የገቢና ወጪ ግምት የሚከናወንበት ማዕቀፍ ነዉ።

20) **ሞኒተሪ ፖሊሲ፡-** አጠቃላይ የገንዘብ አቅርቦትን በመቆጣጠር ዘላቂ የኢኮኖሚ ዕድገት እንዲኖር ለማድረግ የሀገሪቱ ብሄራዊ ባንክ የሚያወጣዉና የሚተገብረዉ ስርዓት ነው።

21) **ፖሊሲ፡-** በሚመለከታቸው የመንግስት አካላት ስምምነት ላይ የተደረሰባቸውና ሊተገሩ የታቀዱ ውጥኖች ማስፈፈፀሚያ መመሪያ ነው።

22) **<u>ቅድመ-በጀት ውይይት፡-</u>** በወረዳ ደረጃ የዜጎችን የመሰረታዊ አገልግሎቶች ቅድመ-ፍላጎቶችና ምርጫዎች በዕቀድ ለማካተትና ለማከናወን ከወረዳዉ ማህበረሰበ ክፍሎች ጋር የሚደረግ ዉይይት ነዉ፡፡

23) **<u>ቅድመ-በጀት መግለጫ፡-</u>** በመንግሰት አስፈጻሚ አካላት የቀረበዉን የበጀት ዓመቱ የበጀት ፕሮፖዛል ከመጽደቁ በፊት የህግ አዉጪዉ አካል በቀረበዉ ላይ ዉይይትና ክርክር የሚያድርግበት እንዲሁም ሌሎች የሚመለከታቸዉ የማህበረሰብ ተወካዮች፣ ተቋማትና ግለሰቦች አስተያየት ሰተዉ ማስተካከያ የተደረገበት መግለጫ ነዉ፡፡

24) **<u>የመንግስት ተቋማት (የመንግስት ባለበጀት መ/ቤቶች)፡-</u>** ማንኛዉንም የፌዴራል መ/ቤት በአዋጅ የተቋቋመና ሙሉ በሙሉም ይሁን በከፊል ከመንግስት በሚመደብላቸው በጀት የሚተዳደሩና የፋይናንስ እንቅስቃሴያቸዉ በመንግስት ቁጥጥር የሚደረግባቸዉን ያካትታል።

25) **<u>መደበኛ በጀት (የስራ ማስኬጃ ወጪ)፡-</u>** ቋሚ ንብረቶችን ለመፍጠር የማይዉልና መንግስታዊ ስራዎች ለማከናወን ለሚያስፈልጉ ዕቃዎችና አገልግሎቶች ብቻ የሚያስፈልግ ወጪ ነዉ፡፡

26) **<u>ዘላቂ የልማት ግቦች፡-</u>** ለሁሉም የተሻለ እና ቀጣይነት ያለው ምቹ ሁኔታን ለመፍጠርና ዓለም አቀፍ ተግዳሮቶች ማለትም ድህነትን፣ ኢ-ፍትሃዊነትን፣ የአየር ንብረት ለውጥንና የአካባቢ መበላሸትን ለመቅረፍ እንዲሁም ሰላምን ለማስፈን የተወጠኑ ግቦች ናቸዉ፡፡

ለበለጠ መረጃ:

ኢ-ሜይል፡ infopr@mofed.gov.et

ስልክ፡ +251-111-552-015

ፋክስ፡ +251-111-555-189

አዲስ አበባ/ኢትዮጵያ